

razgledi po domovini in svetu

Letošnja Kozinova nagrada skladatelju Boru Turelu

Društvo slovenskih skladateljev od leta 1994 podeljuje Kozinovo nagrado, najvišje strokovno priznanje skladateljem. Tudi letošnji 4. junij, rojstni datum skladatelja Marjana Kozine, je zaznamovan s podelitvijo tega priznanja. Letošnji nagrajenec je skladatelj Bor Turel, izjemen ustvarjalec eksperimentalne in elektroakustične glasbe v Sloveniji.

Bor Turel se je po študiju na Akademiji za glasbo v Ljubljani, kjer je študiral pri prof. Urošu Kreku, usmeril v elektroakustično glasbo in študij nadaljeval na glasbenem konservatoriju (Conservatoire National Supérieur de Musique) v Parizu in zatem znanje mojstril

na stazih elektroakustične glasbe na Univerzi v Oxfordu v Kanadi, pa tudi v Salzburgu in v Marly-le-Roy v Franciji. Že v Ljubljani se je osvobodil akademske usmeritve in se posvetil odkrivanju elektroakustičnih in eksperimentalnih svetov. Sodeloval je v gledališki skupini Nomenklatura in se ukvarjal z evropsko in ameriško sodobno glasbo, vedno bolj pa se je poglobljal v zvok in začel snemati zvočni material. Pri tem se je orientiral na zvoke iz okolja, sicer pa se je preferenčno posvečal delom za inštrument in trak. Pri tem pa se ni omejeval, saj ga enako zanimata enkrat poezija, drugič inštrument ali glas. Velik vzor je bila zanj zlasti skupina GRM iz Pariza, sicer pa je vtis nanj naredila tudi skladba *Kozmofonija* Janeza Matičiča. Zlasti ga je fascinirala skladba *Violostries* za violino in trak Bernarda Parmegianija. Gre za eno prvih in hkrati antologijskih del za inštrument in trak. Njegova prva takšna skladba je bila *Nedokončana zanka*, ki jo je izvedel Aleš Kacjan.

Turelovo afiniteto do besede, poezije lahko prepoznamo v njegovih elektroakustičnih delih. Pomen besede ga je vedno privlačil zaradi asociacij, ki jih sproža, in nanje je vezal zvočno podobo. Pri tem sta ga zanimali tako semantična kot fonetična raven besede, ki ju je izrazil v delu *Med besedami in tišino*, na pesmi Daneta Zajca. Vsebinsko je elektroakustično obdelal skoraj do nerazpoznavnosti. Ravno nasprotno pa je deloval v skladbi *Asskalla*, v kateri je ohranil Rilkejevo poezijo. Razširjanje

zvočnih možnosti poezije Turel povezuje z elektronskimi in elektroakustičnimi sredstvi. Skupino Nomenklatura je ustanovil z Borisom A. Novakom. Izvedli so prvi »happening«, imenovan Zvok, ne jezi se, ukvarjali pa so se z interpretiranjem besedil ruskih futuristov, osvobojenih semantične vsebine. Pozneje je Turel ustanovil in vodil skupino za eksperimentalno glasbo SAETA. Vrsto let je deloval kot glasbeni urednik programa Ars na Radiu Slovenija, kjer je oblikoval oddaji *Po poteh elektroakustične glasbe* in *Ars acustica*. Njegova glasba je bila predvajana ne le v Studiu 14 Radia Slovenija, marveč tudi na številnih mednarodnih festivalih sodobne glasbe v Parizu, Zagrebu, na mednarodnem Rostrumu elektroakustične glasbe ISMEAM v Sarvarju, na Svetovnih glasbenih dnevih v Københavnu, na Prix Italia, na Dunajskih dnevih sodobne glasbe, na Evropskem mesecu kulture v Ljubljani, na festivalu sodobne glasbe Klangspuren v Innsbrucku, na festivalu Synthèse v Bourgesu itd.

Turel je avtor kar nekaj plošč in zgoščenk z njegovo glasbo in je tudi predsednik elektroakustične sekcije Društva slovenskih skladateljev. Leta 2008 je prejel nagrado Prešernovega sklada. Letošnja Kozinova nagrada pomeni priznanje za njegovo življenjsko delo in hkrati poklon umetniku, ki je vse življenje brezkompromisno ubiral svojo pot.

Marina B. Žlender